

bij een subalterne kunstenaar nog vaak beschouwd als niet authentiek of als een imitatie van de westerse moderne kunst." (p. 181) Ook in de geëmancipeerde kunstwereld is er een 'multicultureel tekort' op alle niveaus: "In de publieke culturele sector neemt diversiteit een marginale positie in." (pp. 187-188) Multiculturele initiatieven hebben dan weer een artistiek tekort, maar ook een discursief, evaluatief, informatief en zichtbaarheidstekort. Ondanks alle goede bedoelingen en politieke correctheid werken 19de-eeuwse denkschema's dus nog volop door en leiden tot scherpe tegenstellingen, categorisering, uitsluiting, productie van onzichtbaarheid en een hypertrofie van de ander. Jans besluit: "Te veel en te vaak wordt nog 'over' diversiteit gepraat en niet 'te midden van' diversiteit. Te veel en te vaak wordt er nog 'over' de anderen gepraat en niet 'met' hen." (p. 194)

De auteurs die Jans bespreekt in Interculturele intoxicaties stellen allerhande strategieën en tussenposities voor die een uitweg kunnen bieden uit de patstelling die de extremen van relativisering en universalisering als uitgangspunt neemt. Maar eerder dan er een waarheid, boodschap of definitief antwoord uit te distilleren, laat Jans al die stemmen op elkaar inwerken als een open vraag en laat het project ook aan ons lezers. Wederzijdse intoxicatie en een taal om die ervaring te delen is iets waar we zelf aan moeten werken. Het boek van Jans wil, met de Japanse filosoof Nishida, brokstukken bieden om een vlot te bouwen en de open zee op te gaan. Nattigheid voelen is de enige weg die het denken vandaag nog kan gaan.

Jeroen Peeters

Het ABC van het basisinkomen geboekt

Yannick Vanderborght & Philippe Van Parijs, 2005. 'L'allocation universelle' Paris, La Découverte, 122 p.

Nogal wat groene partijen zijn voorstander van een basisinkomen: een onvoorwaardelijke uitkering die mensen krijgen omdat ze burger zijn. Het wordt gezien als een sokkel onder de sociale zekerheid, al komt het voor sommigen ook in de plaats van delen ervan. De doelstellingen kunnen divers zijn, van autonomieverhoging tot herverdeling van inkomens tot werkloosheids- of armoedebestrijding. De concrete utopie van het basisinkomen als idee op (middel)lange termijn is de laatste jaren wat naar de achtergrond verschoven. De uitbouw van de tijdskredieten tot een tijdsverzekering binnen de sociale zekerheid wordt aangezien als een concrete, meer haalbare maar ook minder radicale stap in dezelfde richting.

Maar hoe zit het ondertussen met het debat over het basisinkomen? Wie daar meer over wil weten, heeft nu een schitterend Franstalig overzichtswerkje ter beschikking. Geschreven door uitgesproken voorstanders als een overzichtelijke bundeling om een sereen en goed gedocumenteerd debat mogelijk te maken. Daarenboven is het geen eenzijdig pleidooi.

Her eerste hoofdstuk biedt de (voor)geschiedenis van het basisinkomen. De verschillende varianten van het basisinkomen passeren de revue in het tweede hoofdstuk, terwijl de belangrijkste argumenten pro en contra centraal staan in een derde hoofdstuk. Een laatste hoofdstuk bespreekt de politieke haalbaarheid en

de standpunten van verschillende politieke families. Hier is het wel jammer dat de pistes van tijdskrediet en tijdsverzekering als opstap naar een ruimer basisinkomen niet als dusdanig aan bod komen. De gelijkenissen en verschillen en de strategische keuze voor een tijdsverzekering als mogelijke opstap naar een ruimer basisinkomen zouden het debat immers kunnen verrijken en dichter doen aansluiten bij de politieke actualiteit in ons land.

Globaal is het boekje een aanrader: een overzichtelijke en onderbouwde introductie in het hele debat op luttele pagina's voor wie de oude discussies heeft gemist. Of een ideale opfrissing voor de 'anciens' van het debat, als prikkel om voldoende utopisch te blijven denken als tegengewicht voor de waan van de dag, nu het alleen nog maar over langer werken lijkt te gaan om de sociale zekerheid veilig te stellen;

Dirk Geldof

Voor een theologie van het verschil

Jonathan Sacks, 2005. *Leven met verschil. Menswaardige verscheidenheid in een tijd van botsende culturen*. Zoetermeer, Meinema/Kapellen, Pelckmans, 278 p.

Jonathan Sacks is filosoof en theoloog, en ook opperrabbin van de Verenigde Israëlitische Gemeenten in het Britse Gemenebest. Hij komt in dit boek op voor de waarde van verscheidenheid in de context van de globalisering. De processen van economische en culturele globalisering vragen om een morele visie: we moeten ons steeds afvragen hoe ze de menselijke waardigheid versterken. Er is hierover een wereldwijd

gesprek nodig, en in dit gesprek moeten ook de wereldgodsdiensten meespreken. Sacks, die zichzelf een orthodoxe jood noemt – hij zegt dat de kracht van conservatieve tendensen in de godsdiensten in hun kritiek op de moderniteit ligt – wil in dit gesprek uitdrukkelijk de joodse stem vertolken.

De algemene idee van het boek is dat diversiteit, en Sacks bedoelt hier biologische, persoonlijke, culturele en religieuze verscheidenheid, het kostbaarste en het meest bedreigde aspect van deze wereld is. Het monotheïsme staat niet, zoals velen denken, voor onderdrukking van de veelheid, maar vereert juist de eenheid in verscheidenheid. De Hebreeuwse Bijbel moet gelezen worden als een 'anti-platoons' verhaal. Het universalisme, de hang naar het algemene, dat "spook van Plato", dat vandaag ook opdoemt in de gedaante van het fundamentalisme, betekent een bedreiging voor het particuliere, het plaatselijke, het unieke, de verschillen. Het Jodendom is – en dit in tegenstelling tot het christendom en de islam – een particularistisch monotheïsme. Het gebiedt de vreemdeling lief te hebben. Het ziet God als de schepper van de diversiteit en wil de mensen ertoe brengen plaats in te ruimen voor het verschil. Universaliteit moet hier onderscheiden worden van absoluteheid: tegenover mijn kind heb ik een absolute plicht, maar die is niet universeel. Dit is geen relativisme. De idee van menswaardige verscheidenheid heeft hier zijn basis in de transcendentie van God. Sacks brengt dus een religieuze visie, maar hij beklemtoont dat je geen gelovige hoeft te zijn om zijn visie te delen

Deze visie wordt geconcretiseerd in verschillende hoofdstukken. We vinden een pleidooi voor verantwoordelijk-